

Maj. 2020

Smjernice ekonomske i fiskalne politike Unsko-sanskog kantona za period 2022 do 2024. godina

MINISTARSTVO FINANSIJA UNSKO-SANSKOG KANTONA

SADRŽAJ

SADRŽAJ	1
UVOD	2
1. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE U FEDERACIJI BIH I UNSKO-SANSKOM KANTONU.....	3
2.1. Najnovija makroekonomska kretanja	5
2.2. Makroekonomski okvir za period 2022.-2024. godina	6
2.3. Rizici po projekcije	10
3. OSNOVNI POKAZATELJI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE FBiH i UNSKO-SANSKOG KANTONA	11
4. PRETPOSTAVKE DRUŠTVENOG I PRIVREDNOG RAZVOJA ZA BUDŽETSKU I ZA SLJEDEĆE DVIJE GODINE	14
5. PROCJENA PRIHODA BUDŽETA	16
5.1. Prihodi od indirektnih poreza	16
5.2. Prihodi od direktnih poreza	17
5.2.1.Porez na dohodak	17
5.2.2.Porez na dobit	18
5.3. Ukupni prihodi kantona.....	18
6. PREDVIĐENE PROMJENE JAVNOG DUGA I STRATEGIJA UPRAVLJANJA JAVNIM DUGOM.....	21
6.1. Obaveze kantona	21
6.1.1.Kratkoročne obaveze	21
6.1.2. Dugoročne obaveze.....	22

UVOD

U skladu sa članom 17. Zakona o budžetima Federacije BiH¹, pripremljen je dokument „Smjernice ekonomske i fiskalne politike Unsko-sanskog kantona za period 2022-2024“, kao bazne osnove za projekciju prihoda i rashoda za pripremu Budžeta Unsko-sanskog kantona za 2022.godinu.

Pod fiskalnom politikom podrazumijeva se ponajprije upravljanje budžetskim prihodima u svrhu finansiranja javnih rashoda. Cilj je postići privredni rast uz istovremeno visoku zaposlenost i nisku inflaciju, a isti je u potpunosti ostvariv jedino uz kombinaciju instrumenata fiskalne politike.

Svrha ovog dokumenta je prvenstveno definisati smjer i ciljeve *ekonomske i fiskalne politike*, kao i visinu finansijskih planova budžetskih i vanbudžetskih korisnika, s fokusom na dalju provedbu fiskalne konsolidacije i politike smanjenja/ograničavanja javne potrošnje na svim nivoima vlasti u Federaciji BiH.

Kao osnov za izradu godišnjih i srednjoročnih planova nižih nivoa vlasti, Federalno ministarstvo finansija je Smjernice ekonomske i fiskalne politike FBiH za period 2022. do 2024. godina do 15. maja tekuće godine dostavilo Vladi Federacije BiH na razmatranje i usvajanje. Na osnovu istih, Vlada Kantona, na prijedlog Ministarstva finansija, do 31. maja tekuće godine donosi Smjernice ekonomske i fiskalne politike (u daljem tekstu: Smjernice) za naredni srednjoročni period, koje će potom biti objavljene na web stranici Ministarstva finansija.

Kako su u toku paralelni procesi pripreme Dokumenta okvirnog budžeta (DOB) Unsko-sanskog kantona za period 2022. -2024. godine, pri izradi smjernica korištene su srednjoročne projekcije i godišnje procjene prihoda i rashoda.

Ovaj dokument treba da odražava utjecaj svih aktuelnih procesa iz okruženja, sa aspekta mogućih implikacija na fiskalni kapacitet Unsko-sanskog kantona, kao i da poboljša koordinaciju Vlade kantona, gradova, općina i vanbudžetskih fondova na pripremi budžeta za 2022. godinu.

Još jedan bitan cilj smjernica je da osigura realan, sveobuhvatan i konsolidovan okvir planiranja rashoda, čime se postiže funkcionalna povezanost provođenja sveukupnih aktivnosti u koncipiranju uravnoteženog okvira prihoda i rashoda, za sve nivoe vlasti Federacije Bosne i Hercegovine, uključujući Budžet Federacije, kantona, gradova, općina i vanbudžetskih fondova shodno odredbama Zakona o budžetima, koje je svakako neophodno posmatrati u najširem kontekstu, odnosno u kontekstu ukupnog fiskalnog kapaciteta.

Dokumentacionu osnovu za izradu Smjernica ekonomske i fiskalne politike Unsko-sanskog kantona za priod 2022.-2024. godinu predstavljaju:

- Revidirane projekcije prihoda od indirektnih i direktnih poreza kantona, gradova i općina kantona od strane Federalnog ministarstva finansija, kao i odgovarajući statistički pokazatelji i informacije,
- Izvršenje Budžeta Unsko-sanskog kantona za 2020. godinu,

- Pokazatelji koji se odnose na nivo ostvarenih prihoda i aktuelnih pitanja i izvršenja budžeta u proteklom periodu 2021. godine,
- Podaci zavoda za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine,
- Publikacije Direkcije za ekonomsko planiranje BiH.

Smjernice ekonomske i fiskalne politike Unsko-sanskog kantona za priod 2022.- 2024. godine sadrže:

- Strateške ciljeve ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH i Unsko-sanskog kantona,
- Osnovne makroekonomske pokazatelje,
- Osnovne pokazatelje ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH i Unsko-sanskog kantona,
- Pretpostavke društvenog i privrednog razvoja za budžetsku i za sljedeće dvije godine,
- Procjenu prihoda budžeta i
- Predviđene promjene javnog duga i strategiju upravljenja javnim dugom.

Ministarstvo finansija Unsko-sanskog kantona predlaže Vladi USK-a, da se usvoji ovaj dokument kao prvi korak u procesu pripreme Budžeta za 2021. godinu i da se istim potvrde predložena fiskalna ograničenja budžetske potrošnje za 2021. godinu.

1. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE U FEDERACIJI BIH I UNSKO-SANSKOM KANTONU

Vlada Federacije BiH je u 2021. godini usvojila strateške dokumente kojima se opredjelila za prioritetne politike razvoja, ciljeve za ostvarivanje politika, kao i programe i mjere za ostvarivanje zadanih ciljeva.

Prioriteti Vlade FBiH u 2021. godini odnose se na projekte intenziviranja privrednog razvoja, jačanja unutrašnje društvene stabilnosti Federacije BiH, jačanja vladavine prava, nastavak borbe protiv pandemije, kao i iniciranje i provođenje reformi usklađenih sa potrebama Bosne i Hercegovine, te rad na evroatlanskim integracijama u cilju obezbjeđenja dugoročno održivog i stabilnog sistema koji će FBiH učiniti konkurentnijom.

U cilju realizacije strateškog cilja ostvarenja punopravnog članstva BiH u Evropskoj uniji, Vlada Federacije BiH usvojila je **Program ekonomskih reformi FBiH za period 2021-2023. godinu**. Programom je, na osnovu utvrđenih ključnih prepreka za rast i razvoj konkurentnosti uzrokovanih pendemijom, te prepreka u raznim oblastima, definisano niz prioriternih reformskih mjera:

- Za ublažavanje posljedica pandemije Vlada Federacije BiH planira jačanje Garantnog fonda pri Razvojnoj banci za povećanje kreditiranja privrede, transfer sredstava nižim nivoima vlasti za poboljšanje likvidnosti bužeta, za provođenje strukturnih reformi i finansiranje kapitalnih projekata, te sredstvima Svjetske banke planira podržati očuvanje radnih mjesta i novo zapošljavanje.

- U oblasti energije potrebno je uskladiti postojeće propise sa propisima EU, donijeti nove propise koji će omogućiti razvoj i funkcionisanje tržišta energije, izvršiti prestrukturiranje ovog sektora te razvijati infrastrukturu obnovljivih izvora energije. Neophodna su ulaganja u zastarjelu transportnu infrastrukturu što će utjecati na stvaranj boljeg poslovnog okruženja.
- Uspostavljanje Jedinственог регистра taksi i naknada u Federaciji BiH postiže se značajno povećanje konkurentnosti za privlačenje novih investitora ali i smanjuje prostor za sivu ekonomiju. Izmjenom zakonskog okvira i jačanjem finansijske podrške malim i srednjim preduzećima nastoji se realizirati bolja poslovna klima za razvoj konkurentnosti male privrede.
- Planirano je povećanje efikasnosti tržišta zapošljavanja, unaprijeđenje sistema socijalne zaštite, sistema upravljanja otpadom, organizacije turističke oblasti, te unaprijeđenje tržišta nekretninama.
- U oblastima na koje se odnosi ovaj program, planirano je usklađivanje zakonskih okvira sa pravnom stečevinom EU što će omogućiti unaprijeđenje i efikasnost rada po pojedinim oblastima.

Vlada Federacije BiH je u januaru 2019. godine usvojila Program ekonomskih reformi Federacije BiH za period 2019-2021. godina (ERP FBiH), kao sastavni dio Programa ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine (ERP BiH). Ovaj dokument predstavlja stratešku odrednicu reformskih prioriteta Vlade Federacije BiH za naredni srednjoročni period, a u svrhu postizanja većeg stepena konvergencije sa standardima EU.

U skladu s Programom rada Vlade Federacije BiH za 2019. godinu, definisani su prioriteti koji se odnose na intenziviranje privrednog razvoja, jačanje unutrašnje društvene stabilnosti Federacije BiH i jačanja vladavine prava, te iniciranje i provođenje reformi usklađenih s potrebama Bosne i Hercegovine. Među prioritetima je i saradnja s drugim nivoima vlasti u BiH, posebno u radu na euroatlanskim integracijama s ciljem obezbjeđenja dugoročno održivog i stabilnog sistema, koji će FBiH učiniti konkurentnijom. Za ostvarenje navedenih prioriteta, neophodna je provedba sveobuhvatnih strukturnih reformi, obuhvaćenih Programom ekonomskih reformi Federacije BiH za period 2021. -2023. godina, a koje se odnose na:

- Reformu tržišta energije i transporta, koja podrazumijeva unapređenje strateškog i zakonodavnog okvira u skladu sa Ugovorom o Energetskoj zajednici i energijske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije, te stvaranje održivog sistema finansiranja željezničke infrastrukture, unaprijeđenje stanja prometne infrastrukture u Federaciji BiH i poboljšanje modela finansiranja autocesta i cesta, sa akcentom na koncesije i javno privatno partnerstvo;
- Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije, jačanje poduzetništva kroz stvaranje povoljnog ambijenta smanjenjem administrativnih i finansijskih prepreka za rast i razvoj malog gospodarstva, unapređenje poduzetničke infrastrukture putem projekata podrške sektoru malih i srednjih preduzeća, za jačanje konkurentnosti i očuvanje i povećanje uposlenosti u ovom sektoru;

- Sektorski razvoj poljoprivrede, kroz unapređenje poljoprivredne proizvodnje i turizam, unapređenje postojećeg pravnog okvira koji reguliše oblast turizma, turističkih zajednica, boravišne takse i ugostiteljstva;
- Oblast okoliša, gdje je planirano unapređenje sistema upravljanja otpadom;
- Unapređenje sistema upravljanja javnim finansijama u segmentu prihoda, koje podrazumijeva objavu i primjenu Registra taksi i naknada, donošenje sveobuhvatnih propisa o naknadama i taksama, unapređenje sistema fiskalizacije, smanjenje poreznog opterećenja rada, preraspodjelu poreznog opterećenja i restrukturiranje starog poreznog duga;
- Obrazovanje i vještine kroz unapređenje kompetencija međuuniverzitetske, regionalne i međunarodne saradnje, te
- Zapošljavanje i tržište rada, kroz povećanje njegove efikasnosti i kreiranje poticajnog pravnog okruženja za jačanje uloge posredovanja u zapošljavanju, učinkovita politika zapošljavanja i unapređenje funkcionisanja sistema socijalne zaštite u FBiH.

2. OSNOVNI MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI

Jedan od osnovnih preduslova održivog ekonomskog rasta te povećanja zaposlenosti jeste makroekonomska stabilnost. Makroekonomska stabilnost ostvarit će se efikasnim upravljanjem javnim financijama kroz daljnje unapređenje procesa upravljanja državnim budžetom, fiskalnu konsolidaciju i efikasno upravljanje javnim dugom, jačanje sistema unutrašnjih finansijskih kontrola i unutašnje revizije te razvojem makroekonomske statistike. Ovakva nastojanja Ministarstva finansija moraju imati potporu svih budžetskih korisnika i drugih koji koriste sredstva budžeta USK, a iskazana kroz Smjerice i ciljeve fiskalne politike za 2022.-2024. godinu i Dokument okvirnog Budžeta USK za period 2022. - 2024. godina.

Za izradu ovog dokumenta korišteni su zvanično objavljeni makroekonomski pokazatelji i projekcije makroekonomskih pokazatelja za naredni srednjoročni period Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP), Vijeća ministara BiH, od marta 2021. godine i relevantnih statističkih institucija u zemlji i inostranstvu.

2.1. Najnovija makroekonomska kretanja

U 2020. godini, usljed svjetske krize izazvane pandemijom, došlo je do pada ekonomskih aktivnosti što se negativno odrazilo na rast BDP-a na svim nivoima, tj na globalnom i evropskom nivou, te u euro zoni. Takva negativna dešavanja u svijetu i u bliskom okruženju su imale negativan utjecaj na aktivnosti i ekonomiju BiH, te je poslije ekspanzije privrednog rasta posljednjih godina, došlo da pada BDP-a BiH u 2020. godini.

Prema prvim procjenama BHAS-a, za 4 kvartala 2020. godine Bosna i Hercegovina je ostvarila realni pad ekonomije od 4,5% u odnosu na prethodnu godinu. Pad ekonomskih aktivnosti kod glavnih vanjskotrgovinskih partnera utjecao je na pad vanjskotrgovinske razmjene, kao i na pad

glavnih odrednica ekonomskog rasta tj. investicija i potrošnje usljed smanjenja raspoloživog dohotka građana, odnosno pad ekonomskih aktivnosti općenito.

U periodu od 2017-2019. godine BDP-a Federacije BiH bilježio je konstantan rast po prosječnoj stopi od 3,2%, dok u 2020. godini usljed krize dolazi do pada aktivnosti u svim oblastima što je rezultiralo padom BDP-a.

Za četiri kvartala 2020. godine, prema prvim procjenama Federalnog zavoda za statistiku, BDP Federacije BiH iznosi 22.308.425 hilj. KM i realno je manji za 3,8% u odnosu na prethodnu godinu. U odnosu na isto razdoblje prethodne godine, u 2020. godini zabilježen je rast BDP-a samo u prvom kvartalu od 1,6%, dok je u ostala tri kvartala zabilježen pad od 9,7%, 3,9% i 2,5% respektivno (stope realnog rasta).

Grafikoni u nastavku prikazuju apsolutne iznose nominalnog i realnog BDP-a Federacije BiH i stope rasta istih za prethodni trogodišnji period, kao i procijenjene stope rasta BDP-a FBiH za 2020. godinu.

2.2. Makroekonomski okvir za period 2022.-2024. godina

Makroekonomski okvir za BiH

Za 2021. godinu projicira se izlazak iz krize odnosno oporavak i rast ekonomije na svim nivoima, tj na globalnom, europskom nivou pa i na nivou BiH, usljed stabilizacije u oblasti zdravstvenog sektora u pogledu pandemije.

Međunarodni monetarni fond je u aprilu 2021. godine projicirao rast svjetske ekonomije za 6% u 2021. godini, a u periodu 2022.-2024. godine sporiji rast po prosječnoj stopi 3,6%, te rast ekonomije Bosne i Hercegovine od 3,5% (World economic outlook, april 2021). Rast ekonomije Bosne i Hercegovine za period 2021.-2022. godinu projicira i Svjetska banka i to 2,8% i 3,5% (respektivno). Direkcija za ekonomsko planiranje projicirala je realni rast ekonomije Bosne i Hercegovine u 2021. godini od 2,3%, te u periodu 2022.-2024. rast po prosječnoj stopi od 3,3%.

Tabela 1. Projekcije makroekonomskih pokazatelja BiH (2020-2024.), u %

	Zvanični podaci	Projekcije				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Realni rast BDP u %	2,9	-4,1	2,3	3,1	3,3	3,6
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	0,6	-1,0	0,7	1,0	1,1	1,2
Realni rast uvoza u %	1,3	-11,4	3,0	4,5	5,1	5,3
Realni rast izvoza u %	0,4	-16,5	4,7	6,0	7,1	7,4

Izvor: DEP: Makroekonomske projekcije, mart 2021.god.

U drugoj polovini 2021. godine se projicira stabilizacija industrijske proizvodnje, a u narednom srednjoročnom periodu i povećanje obima proizvodnje na koji će najveći utjecaj imati kao i do sada aktivnosti i stabilizacija okruženja, ali i unaprijeđenje u oblasti industrije u zemlji putem provođenja reformi koje bi trebale unaprijediti konkurentnost BiH industrijskih proizvoda.

Očekuje se da će stabilizacija okruženja imati pozitivan utjecaj na staganciju vanjskotrgovinskog bilansa putem rasta izvozne traženje, te da će u periodu od 2021.-2024. godine izvoz realno rasti od 4,7% do 7,4%. U istom periodu se projicira niži realni rast uvoza od 3%-5,3% usljed rasta ukupnih ekonomskih aktivnosti u zemlji i rasta potrošnje, i to posebno privatne potrošnje te investicija. Kratkoročni objavljeni podaci za prvi kvartal 2021. godine ukazuju na veći rast izvoza od 16,6% u odnosu na isti period prethodne godine godine, te sporiji rast uvoza od 2,7%. Najveći vanskotrgovinski bilans u navedenom periodu ostvaren je sa zemljama EU.

Poslije deflacije od 1% u 2020. godini, u narednom periodu očekuje se postepeni rast cijena koji će zavisiti od kretanja cijena nafte na svjetskom tržištu, te cijene hrane, akciza na pojedine proizvode i cijena komunalija na domaćem tržištu.

U periodu 2022.-2024. godine na tržištu rada projicira se poboljšanje usljed pozitivnih ekonomskih aktivnosti u okruženju i u zemlji. Na rast broja zaposlenih će prvenstveno utjecati oporavak oblasti koje su u panedemiji imale najveći gubitak zaposlenih kao što su industrija, trgovina, hotelijerstvo i ugostiteljstvo (projicira se rast zaposlenosti od 1%-1,5% u periodu 2022.-2024. godine).

Makroekonomski okvir za Federaciju BiH za 2021. godinu

Dok je u periodu od 2016. do 2019. godini u Federaciji BiH zabiljeжан rast po prosječnoj stopi od 3,2%, u 2020. godini usljed krize uzokovane zdravstvenom krizom procjenjuje se realni pad od 4,4%, a u 2021. godini očekuje se oporavak te rast ekonomije Federacije BiH kao i u godini prije krize od 2,8%.

Zvanično objavljeni podaci obima industrije u Federaciji BiH za prvi kvartal 2021. godine ukazuju na postepeni oporavak ove oblasti od 5,9% (izračunati iz kalendarski prilagođenih indeksa obima industrijske proizvodnje). Nakon prvog mjeseca u kojem je zabilježen pad od 0,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine, u drugom mjesecu počinje oporavak industrije od 1,7%, te značajni rast od 17,1% u trećem mjesecu. U trećem mjesecu ostvaren je rast u svim oblastima proizvodnje, a posebno u proizvodnji kapitalnih i trajnih proizvoda za široku

potrošnju te intermedijarnih proizvoda. Značajno je napomenuti da je u istom mjesecu obim prerađivačke industrije zabilježio rast od 19,1%.

U vanjskotrgovinskoj oblasti, iako je ostvaren rast izvoza i uvoza, dolazi do pogoršanja situacije na što ukazuje povećanje trgovinskog deficita. Trgovinski deficit Federacije BiH za mart 2021. godinu veći je u odnosu na prethodni mjesec za 146.418 hiljada KM i iznosi 479.202 hiljada KM. U prvom kvartalu 2021. godine izvoz je prosječno rastao svaki mjesec za 6,61%, a uvoz je prosječno rastao za 6,63%.

Procenat pokrivenosti uvoza izvozom u martu 2021. godine je 61,3% što je za 6,1% manje u odnosu na prethodni mjesec kada je pokrivenost iznosila 67,4%. Najveća vrijednost izvoza i uvoza ostvarena je u oblasti prerađivačke industrije (85,9% od ukupnog izvoza, 92,1% od ukupnog uvoza).

Potrošačke cijene u martu 2021. godine u odnosu na prethodni mjesec, u prosjeku su veće za 0,8%, od kojih je najveći rast ostvaren kod cijena odjeće, obuće, prijevoza, hrane i bezalkoholnih pića. Istovremeno, cijene su manje za 0,3% u odnosu na mart prethodne godine usljed pada cijena bezalkoholnih pića, odjeće i obuće, te komunalija i prijevoza.

Na cijene hrane i osnovnih životnih namjernica utjecala je kontrola rasta cijena od strane Vlade Federacije BiH putem ograničenja marže na ove proizvode kako bi se ublažile posljedice krize za najosjetljivije kategorije stanovništva.

U februaru 2021. godine u odnosu na prethodni mjesec zabilježeno je blago poboljšanje na tržištu rada koje se ogleda u povećanju broja zaposlenih za 0,3% i smanjenju broja nezaposlenih osoba za 1,0%. Ukupan broj zaposlenih osoba u februaru je iznosio je 517.693a nezaposlenih 321.688.

Stopa registrirane nezaposlenosti u drugom mjesecu iznosila je 38,3 a za žene 46,2.

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenom za februar 2021. godine iznosi 951 KM i niža je u odnosu na prethodni mjesec nominalno za 2,4% a realno za 2,8%, dok je u odnosu isti mjesec prethodne godine viša nominalno za 1,8% a realno za 3,1%.

Najveće smanjenje prosječnih plaća u odnosu na prethodni mjesec zabilježeno je u djelatnosti vađenje ruda i kamena i u djelatnosti proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija. Najveće povećanje prosječnih neto plaća uz istovremeni rast broja zaposlenih, zabilježeno je u oblasti ostale uslužne djelatnosti. Rast neto plaća zabilježen je i u djelatnosti prijevoza i skladištenja.²

Srednjoročni makroekonomski okvir za Federaciju BiH u periodu 2022.-2024. godina

Projekcije nominalnog i realnog BDP-a FBiH, sa pripadajućim stopama rasta, te projekcije inflacije i investicija za period 2020.-2024. godina prikazane su u Tabeli 2.

Tabela 2. Makroekonomski pokazatelji Federacije BiH za period 2019.-2024. godina

	Zvanični podaci		Projekcije			
	2019	2020*	2021	2022	2023	2024
Nominalni BDP u mil. KM	23.179	22.149	22.956	24.219	25.216	26.646
Nominalni rast u %	5,4	-4,4	3,6	5,5	4,1	5,7
Realni BDP u mil. KM	22.607	22.308	22.769	23.861	24.795	25.989
Realni rast u %	2,8	-3,8	2,8	3,9	2,4	3,1
BDP deflator (BDP _{nom} /BDP _{real})	102,5	99,3	100,8	101,5	101,7	102,5
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena (CPI) u %	0,6	-0,9	0,4	1,2	1,3	1,3
Investicije u mil. KM	3.649	3.487	3.614	3.813	3.970	4.150

Izvor: Federalno ministarstvo finansija; *procjena

U periodu od 2022.-2024. godine projicira se rast ekonomije Federacije BiH po prosječnoj stopi od 3,1%. Očekuje se da će se prvenstveno poboljšati situacija u zdravstvu što će pozitivno utjecati na ekonomska kretanja koja će dovesti do oporavka i rasta ekonomije u 2021. godinu na nivo rasta od prije krize, a u narednim godina se projicira stabilan ekonomski rast.

Izlazak iz svjetske zdravstvene krize će imati pozitivne implikacije na eksterno okruženje koje ima najveći utjecaj na rast ekonomije Federacije BiH. Pozitivna ekonomska kretanja u okruženju, a posebno kod glavnih vanjskotrgovinskih partnera, će utjecati na povećanje tražnje za našim proizvodima odnosno utjecati će na povećanje izvoza roba i usluga. Očekuje se i rast uvoza usljed povećanja zaposlenosti i raspoloživog dohotka stanovništva podstaknut pozitivnim unutarnjim kretanjima.

Projicira se povećanje obima proizvodnje usljed veće izvozne tražnje uzrokovane pozitivnim ekonomskim kretanjima u okruženju te usljed rješavanja internih strukturnih problema u industriji.

Poboljšanje u oblasti proizvodnje će pozitivno utjecati na zaposlenost i raspoloživi dohodak stanovništva, a u konačnici na povećanja privatne potrošnje, jednog od glavnih unutarnjih faktora rasta ekonomije, na koje će dodatno utjecati i rast doznaka iz inostranstva podstaknut rastom ekonomija okruženja. S druge strane, očekuje se stabilizacija javnih financija odnosno ograničen rast javne potrošnje poduzimanjem mjera fiskalne konsolidacije na smanjenju javnih rashoda i povećanju javnih prihoda.

Provođenjem fiskalne konsolidacije, te efikasnim provođenjem strukturnih reformi, posebno unaprijeđenjem poslovnog ambijenta u zemlji, nastojati će se povećati obim investicija kao drugog ključnog domaćeg faktora rasta ekonomije. Nastavak započetih i poduzimanje novih investicija će imati pozitivan utjecaj na standard stanovništva odnosno pozitivan utjecaj na zaposlenost i raspoloživi dohodak stanovništva.

Na rast cijena najveći utjecaj ima cijena nafte za koju se projicira blago smanjenje u 2022. godina, a u narednom periodu se očekuje stabilizacija istih. Od unutrašnjih faktora, cijene će zavisti od rasta cijena hrane, komunalija i akciza na pojedine proizvode.

Navedene projekcije su preliminarne i bit će predmet revidiranja nakon objave i prikupljanja novijih podataka o kretanju makroekonomskih parametara u Federaciji BiH.

2.3. Rizici po projekcije

Projekcije indikatora za naredni srednjoročni period su sačinjene na osnovu projekcija Direkcije za ekonomsko planiranje pri Vijeća ministara BiH od marta 2021. godine i projekcija relevantnih međunarodnih statističkih institucija (MMF, Svjetska banka) objavljenim u njihovim redovnim izvještajima.

Na projekcije indikatora u narednom srednjoročnom periodu će prvenstveno utjecati neizvjesnost oko pandemije, odnosno intezitet i trajanje iste, uspješnost provođenja vakcinacije stanovništva kao i eventualni ponovni „lockdown-i“.

Situacija u okruženju, koja predstavlja najvažniju odrednicu ekonomskog rasta Federacije BiH, može utjecati na rizike projekcija, odnosno sporija kretanja u okruženju mogu dovesti do slabijeg ekonomskog rasta Federacije BiH od pretpostavljenog.

Rizik za projekcije predstavlja velika trgovinska ovisnost industrijske a posebno prerađivačke proizvodnje od kretanja u okruženju. Slabljenje potražnje za našim proizvodima može negativno utjecati na obim proizvodnje što se može negativno odraziti na zaposlenost i primanja stanovništva a time i na potrošnju stanovništva.

Smanjenja izvozne tražnje za BiH proizvodima, uzrokovane slabijim rastom glavnih vanjskotrgovinskih partnera od pretpostavljenog, može dovesti do slabijeg rasta izvoza od projiciranog, a dodatno na izvoz negativno može utjecati nedovoljna diverzifikacija izvozne ponude.

Od unutarnjih faktora na rizike projekcije može utjecati složena politička situacija odnosno usporenost u donošenju političkih odluka, te uspješnost provođenja reformi čija realizacija može utjecati na glavne odrednice ekonomskog rasta potrošnje i investicija.

Situacija na tržištu rada će zavisiti od ukupnog ekonomskog oporavka a posebno oporavka oblasti koje zapošljavaju najveći broj stanovništva, kao i od migracije obrazovane mlađe populacije.

Promjena cijena energenata na svjetskom tržištu, te promjena cijena hrane, komunalija i akciza na duhan i duhanske proizvode na domaćem tržištu može imati utjecaj na projekcije inflacije.

Pored navednih rizika za idustrijsku proizvodnju, za proizvodnju električne energije rizik predstavlja velika ovisnost o hidrometeorološkim prilikama.

3. OSNOVNI POKAZATELJI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE FBiH i UNSKO-SANSKOG KANTONA

Osnovni zadatak fiskalne politike je da se bavi načinom prikupljanja novca u državnu blagajnu i trošenja istog, a sastoji se iz porezne politike i politike javnih rashoda. Mjere fiskalne politike su: javni radovi, projekti javnog zapošljavanja, promjene poreznih stopa, automatski stabilizatori-automatska promjena poreznih prihoda i transferna plaćanja.

Aktivnosti koje će se provoditi u oblasti budžeta i fiskalnog sistema u toku 2020.godine proističu iz odredaba i rješenja sadržanih u dva osnovna zakona, koja regulišu ovu oblast: Zakon o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zakon o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine. Fiskalna politika, usklađena sa mjerama Reformske agende, u 2020. godini i narednom srednjoročnom periodu fokusirana je na podršci makroekonomskom rastu, u cilju povećanja fiskalnog prostora politikama koje promovišu dugoročni rast i suzbijaju sivu ekonomiju. Ključne aktivnosti prvenstveno podrazumijevaju djelovanje u pravcu stvaranja povoljnog i stabilnog poslovnog okruženja, atraktivnog za povećan priliv i domaćih i stranih investicija, kao glavnog generatora prognoziranog srednjoročnog makroekonomskog rasta. Provedbu planiranih aktivnosti i dalje prati nastavak reformi u cilju kreiranja stabilnog poreznog sistema i približavanja istog standardima Evropske unije.

Obzirom da Ministarstvo finansija ima odgovornost za sve finansijske transakcije priliva i potrošnje novca, mora imati kontrolu nad primjenom računovodstvenih standarda i obavezu pravovremenog informisanja nadležnih i sveubuhvatnog fiskalnog izvještavanja. Ministarstvo finansija - Trezor kao isključivi i neovisni agent upravljanja viškom novčanih sredstava i dalje će nastaviti brižljivo planiranje i nadziranje sredstava koja priteču i odlijevaju se sa računa kojima raspolaze Kanton u cilju osiguranja budžetskim korisnicima pravovremenog podmirenja njihovih izdataka, odnosno ispunjenje obaveza prema njima. Opće prihvaćena načela reforme budžetskih sredstava u osnovi uvijek uključuju kvalitetnije pružanje javnih usluga, efikasnije i bolje namjensko korištenje sredstava i veću odgovornost za provedbu strateških prioriteta. Ključne promjene u procesima planiranja budžeta proistekle su iz izmjena i dopuna Zakona o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine. Zakonom je uvedena obaveza izrade strateških planova i trogodišnjih planova rada, te srednjoročni budžetski okvir kojim se uz budžet za jednu budžetsku godinu donose i projekcije za naredne dvije godine koje usvajaju vlada i skupština. Metodologija izrade budžetskog programa se svake godine unapređuje. U 2021. godini ozbiljnije će se pristupiti utvrđivanju pokazatelja efikasnosti koji su po prvi put izraženi kroz izlazne i krajnje rezultate. Modernizaciju i unapređenje budžetskih procesa nije moguće u potpunosti provesti bez podrške informacijskog sustava. Upravo iz tog razloga paralelno su se uvodile promjene, kako u metodologiji budžetskih procesa, tako i unutar informacijskog sistema. Pored implementacije informatičkog sistema trezora potrebno je uvesti informacijski sistem za planiranje i upravljanje budžetom na kantonalnoj razini, koji je već implementiran na nivou države i entiteta. Formiranjem implementacionog tima na nivou Federacije BiH (u sastavu kojeg su i predstavnici ministarstva finansija Unsko-sanskog kantona), od 9. 3. 2017. godine, započeo je proces o nabavci i implementaciji BPMIS-a (informacijski sistem upravljanja budžetskim procesom), za sve kantone u Federaciji Bosne i Hercegovine. Cilj uvođenja BPIMS-a, se ogleda u povećanju učinkovitosti planiranja i upravljanja budžetom u skladu sa

najboljim europskim praksama. Implementacija BPIMS-a, predstavlja rješenje koje smanjuje troškove upravljanja i koordiniranja operacijama vladinih finansija i istovremeno podržava proces donošenja odluka u planiranju i alokaciji resursa i upravljanju javnim sredstvima. U planu je da se sve aktivnosti vezane za implementaciju (usvajanje radnog plana, usvajanje dizajna i funkcionalnih zahtjeva sistema, usvajanje testnog plana, predaja konačnog softverskog rješenja, pomoć i mentorstvo tokom implementacije projekta) završe, kako bih se omogućilo da se proces izrade budžeta za 2020. godinu radi na novom softveru (E-budžet) sa kojim se krenulo tokom 2019. godine. Uz navedeno, treba unaprijediti i druge aplikacije, primjerice za podršku izradi procjene fiskalnog učinka zakona i drugih propisa te primjene budžetskih klasifikacija u procesu pripreme i izvršavanja Budžeta. Iste trebaju biti povezane s informacijskim sistemom trezora. U 2021. godini nastavit će se na usavršavanju i poboljšanju E-budžet aplikacije. Zakonom o budžetima u FBiH odredbama članova od 42. do 45. utvrđena su fiskalna pravila i pravila za jačanje fiskalne discipline koja detaljno definiraju pravila odgovornog fiskalnog ponašanja na svim razinama vlasti. Ključno je u definiranju fiskalnih pravila da ona trebaju biti vjerodostojna kako bi se njihovom primjenom ostvarile zahtijevane fiskalne prilagodbe i doveo javni dug na održivu razinu. Uz fiskalna pravila, Zakon sadrži i druga pravila vezana uz procjenu fiskalnog učinka, stvaranje obaveza iznad iznosa utvrđenog budžetom i uvođenje prethodnih kontrola u proces izvršavanja budžeta. Nadalje, Zakonom je uvedena Izjava o fiskalnoj odgovornosti za rukovodioce svih razina te se utvrđuje sistem nadzora i odgovornosti za povredu odredbi ovoga Zakona. Na ovaj način želi se potaknuti još odgovornije planiranje budžetskih sredstava te se želi još jače naglasiti potreba odgovornog finansijskog planiranja i upravljanja finansijskim sredstvima. Drugo pravilo vezano je uz procjenu fiskalnog učinka propisa koja je jedan od ključnih instrumenata dobrog fiskalnog upravljanja. Ona nam omogućava anticipiranje i kontrolu buduće potrošnje te povećava transparentnost procesa donošenja odluka. Prijedlozi uredbi, drugih propisa i akata koje donosi Vlada te prijedlozi zakona i akata koje Vlada predlaže na donošenje kantonalnoj Skupštini, ne mogu biti doneseni, odnosno utvrđeni bez mišljenja Ministarstva finansija, što je regulirano Pravilnikom o proceduri za izradu izjave o fiskalnoj procjeni zakona, drugih propisa i akata planiranja na budžet ("Službene novine FBiH", broj: 34/2016 i 15/18). Tako će već u mjesecu aprilu 2021. godine početi aktivnosti na utvrđivanju elemenata koje će sadržavati Dokument okvirnog budžeta (DOB), a koji usvaja Vlada i dostavlja se Skupštini kao informacija. Budžet se priprema i usvaja prema budžetskom kalendaru koji se sastoji od deset koraka i započinje 15. februara dostavljanjem budžetskih instrukcija broj 1; o načinu i elementima izrade dokumenta okvirnog budžeta (DOB). Paralelno sa navedenim aktivnostima, u toku 2021. godine će se na osnovu elemenata iz izvještaja o izvršavanju Budžeta za protekli period sagledati potreba za izmjenama i dopunama Budžeta za 2021. godinu. U daljnjim aktivnostima akcenat je stavljen na izradu Nacrta Budžeta za 2021. godinu, pa će se u tom smislu sačiniti Instrukcije za izradu zahtjeva za odobravanje budžetskih sredstava u 2021. godini i dostaviti svim budžetskim korisnicima, sa posebnim upozorenjem da se pridržavaju DOB-om 2022. - 2024. utvrđenih veličina, kao početnih ograničenja. Nakon utvrđivanja Nacrta Budžeta za 2022. godinu, te javne rasprave o istom, Skupština Kantona će najkasnije do 31. 12. 2021. godine usvojiti Budžet za 2022.godinu. Posebna aktivnost u ovoj oblasti biće usmjerena na praćenje i analiziranje primjene Zakona o porezu na dohodak, Zakona o porezu na dobit, Zakona o plaćama i

naknadama u organima vlasti Unsko-sanskog kantona, te izmjena Zakona o pripadnosti javnih prihoda Federacije BiH, kao i drugih propisa, a u cilju sagledavanja ostvarivanja prihoda Budžeta Kantona. Interna revizija obavlja procjene sistema i procedura ministarstva ili organizacije, s ciljem minimiziranja vjerovatnoće nastanka grešaka, prevara i neefikasne prakse. Interna revizija utvrđuje ostvarivanje cjelovitih zadataka i funkcija budžetskih korisnika, upozorava na nepravilnosti i usklađenost sa zakonskim i drugim propisima, kojima je utvrđeno njihovo poslovanje, te predlaže mjere za njihovo otklanjanje i mjere za unapređenje poslovanja budžetskih korisnika. Budžetskim nadzorom poduzeti će se sve zakonom raspoložive aktivnosti i mjere sa ciljem da bi se javna potrošnja Unsko - sanskog kantona kretala u okvirima općeg i posebnog dijela Budžeta u 2021. godini kako na nivou Kantona tako i po pojedinim korisnicima.

S ciljem postizanja transparentnosti i javnosti u svom radu budžetska inspekcija će pored rada na osnovu prioriteta, saznanja i činjenica, fokus svog rada kod budžetskih korisnika staviti i na sljedeće:

- nadzor zakonitosti, blagovremenosti i namjenskog korištenja budžetskih sredstava kojim se nalažu korektivne mjere za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i nepravilnosti, kao što su zloupotreba budžetskih sredstava, pogrešno planiranje i upravljanje sredstvima;
- nadzor nad izradom i izvršavanjem budžeta, poduzimanje mjera za sprečavanje nastanka štetnih posljedica u budžetu, kao i mjera za otklanjanje štete nanesene budžetu;
- nadzor osnovanosti i dokumentovanosti trošenja Budžetom odobrenih sredstava u tekućoj budžetskoj godini, provjera pravilnosti postupanja budžetskih korisnika u primjeni zakona i drugih na zakonu donesenih propisa i akata;
- nadzor kod budžetskih korisnika, nad provođenjem preporuka Ureda za reviziju institucija u F BiH u cilju poboljšanja internih kontrola i otklanjanja evidentiranih nedostataka;
- nadzor nad namjenskim korištenjem vlastitih prihoda sa aspekta provođenja procedura trošenja;
- nadzor korištenja kreditnih sredstava po osnovu garancija;
- nadzor nad procedurama odobravanja sredstava za poticaje i kapitalne izdatke u oblasti poljoprivrede i namjenskog trošenja sredstava;
- nadzora nad utvrđenim postupcima i procedurama obavljanja internih kontrola svih budžetskih korisnika;
- nadzora nad potraživanjima i obavezama budžetskih korisnika;
- nadzor na utvrđivanju stanja tekućih izdataka budžetskih korisnika ;
- organa uprave s akcentom na plaće i naknade zaposlenih, izdatke za materijal i usluge i kapitalnih izdataka;
- nadzor na utvrđivanju kapitalnih grantova, te stanja tekućih grantova, naročito kod neprofitnih organizacija i pojedinaca.

U toku vršenja budžetskog nadzora u 2021. godini nad korištenjem sredstava javne potrošnje polaziti će se od Izvještaja o ostvarenju Budžeta za 2020. godinu od utvrđenih nalaza Ureda za reviziju institucija u Federaciji BiH iskazanih u Izvještaju o prethodnoj reviziji Budžeta, Programa rada Ministarstva finansija, Vlade i Skupštine Unsko-sanskog kantona te prijavama fizičkih i pravnih lica.

4. PRETPOSTAVKE DRUŠTVENOG I PRIVREDNOG RAZVOJA ZA BUDŽETSKU I ZA SLJEDEĆE DVIJE GODINE

Strateški ciljevi i programi koje će Vlada implementirati u 2021. godini, vezani su za dalje usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, očuvanje makroekonomske stabilnosti i jačanje budžetske odgovornosti, ekonomske reforme, izgradnju i rekonstrukciju transportne, energetske i okolišne infrastrukture, nastavak reformi pravosuđa i javne uprave, zdravstva i socijalnog sektora, borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, jačanje saradnje s organizacijama civilnog društva, te jačanje regionalne saradnje i koordinacije između kantona. Prioriteti Vlade Unsko - sanskog kantona u 2021. godini će biti usmjereni na projekte intenziviranja privrednog razvoja, jačanja unutrašnje društvene stabilnosti Unsko-sanskog kantona i jačanja vladavine prava kao i iniciranje i provođenje reformi usklađenih sa potrebama Bosne i Hercegovine, te će u saradnji sa drugim nivoima vlasti u BiH, raditi na evroatlanskim integracijama u cilju obezbjeđenja dugoročno održivog i stabilnog sistema koji će Unsko-sanski kanton učiniti konkurentnijim.

Vizija predstavlja dugoročno poželjan pravac teritorijalnog razvoja, jasan i privlačan za sve zainteresovane aktere, tako da svako može da podešava svoje ciljeve i aktivnosti prema toj orijentaciji. S obzirom na nalaze evaluacije Strategije razvoja USK 2014 -2020 godine, možemo kazati da je ranije definisana Vizija još uvijek aktuelna i da može biti zadržana. Zato se vizija razvoja USK do 2027. godine ostavlja u vidu sljedeće izjave:

Unsko-sanski kanton je Euro regija - smaragd Bosne i Hercegovine, područje ugodnog života temeljenog na ravnomjernom održivom razvoju.

U ovako određenoj viziji razvoja sažeto su sadržani i glavni pravci održivog razvoja za cijelu BiH (dobro upravljanje, pametan rast i društvo jednakih mogućnosti), kao i strateška orijentacija integrisanog razvoja USK:

1. Privredni razvoj zasnovan na znanju i održivom korištenju prirodnih resursa;
2. Razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora;
3. Održiva zaštita okoliša i prirode kroz promociju i podsticanje održivog korištenja resursa.

Prvi strateški cilj zasnovan je na nekoliko ključnih pretpostavki:

- da se raspoloživi prirodni resursi (prvenstveno oni za razvoj poljoprivrede, turizma i prerađivačke industrije) stave u punoj mjeri u funkciju razvoja USK;
- da se prirodni resursi koriste na održiv način i da postoje privredni subjekti koji bilježe dobre rezultate, povećavaju obim poslovanja broj zaposlenih i vrijednost izvoza;
- da se povećaju prihodi i privrednih subjekata i stanovništva, što se ostvaruje kreiranjem proizvoda i usluga zasnovanih na jedinstvenim prirodnim resursima i na znanju, podsticanjem lokalnih i privlačenjem stranih investicija;
- da se kapaciteti i saradnja između subjekata koji su ključni za privredni razvoj USK dalje razvijaju, kako bi se obezbijedili potrebni resursi, uključujući i one ljudske, neophodni za privredni razvoj zasnovan na inovacijama;

- da se uspostavi dinamično tržište rada, a obrazovni sistem uskladi sa potrebama najvažnijih privrednih grana USK;
- da se na optimalan način iskoristi neposredna blizina EU tržišta za protok ljudi, roba, znanja i kapitala;
- da postoje prilike u međunarodnim lancima vrijednosti koje privreda USK može da iskoristi, stvarajući na taj način i bolje uslove života za stanovništvo USK.

Drugi strateški cilj je zasnovan na sljedećim ključnim pretpostavkama:

- da se, poštujući komparativne prednosti USK, pristupi strateškom razvoju visokog obrazovanja te zdravstva i socijalne zaštite na ravnomjerno, ravnopravno i dosljedan način za sve građane;
 - da se, istovremeno uz razvojne procese, radi na razvoju osnovnih principa individualne građanske, političke i službeničke odgovornosti u pogledu pružanja javnih usluga na svim nivoima vlasti;
 - da se postigne međusobno nadopunjavanje gradova/općina USK, uz komplementarnost u ekonomskom, obrazovnom, kulturnom i svakom drugom domenu;
 - da razvoj društvene infrastrukture (sportska, obrazovna i kulturna infrastruktura, domovi za stare i iznemogle) bude kontinuiran proces;
 - da se ostvare zajednički projekti između naselja, posebice u upravljanju lokalnim saobraćajem, detaljnom uređenju prostora, očuvanju kulturnog i prirodnog naslijeđa;
 - da se kontroliše fizičko širenje gradova i naselja.

Treći strateški cilj je zasnovan na sljedećim pretpostavkama:

- da se obrati pažnja na sprečavanje opterećivanja i zagađivanja okoliša, kao i na poboljšanje i obnovu svih prirodnih resursa
 - da se definiše način kako da se zaustavi trajna i brza devastacija prirodnih resursa, odnosno provedu mjere i aktivnosti koje će zaustaviti brzu devastaciju prirodnih resursa;
 - da se prirodni resursi čuvaju i štite i racionalno koriste, kao i da se omogući takav način ekonomskog razvoja kojim se može osigurati obnova resursa;
 - da se uspostavi prekogranična i međunarodna saradnja u zaštiti okoliša;
 - da se mjere i projekti društvenog i ekonomskog razvoja provode u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša i očuvanja postojećih resursa;
 - da se postigne dinamičan infrastrukturni razvoj i izgradnja USK, zasnovan na Prostornom planu, uključujući uspostavu i razvoj institucija za upravljanje okolišem;
 - da se racionalno i ekonomično upravlja urbanim ekosistemima (voda, energija, otpad);
 - da se ograniče negativni uticaji u područjima koja trpe pritisak od strane saobraćaja, kroz primjenu ekološki prihvatljivih saobraćajnih sredstava;

Strateški ciljevi su usklađeni s nacrtom Strategije razvoja FBiH i Okvirom za ciljeve održivog razvoja u BiH, kojima se utvrđuju zajednički podciljevi i indikatori za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum), te usmjeravaju procesi strateškog planiranja. Pri definisanju prvog strateškog cilja i elemenata koji se odnose na ekonomski razvoj u Strategiji razvoja USK za period 2021. -2027. uzet je u obzir i Okvir za ciljeve održivog razvoja u BiH koji utvrđuje zajedničke podciljeve i indikatore za sve nivoe vlasti u BiH.

Kako bi prethodno navedeno realizirala Vlada Unsko-sanskog kantona radit će na predlaganju novih zakonskih rješenja u oblastima koje do sada nisu uređene, koje su djelimično uređene ili u kojima je potrebno izvršiti usklađivanje važećih zakona sa zakonima višeg nivoa, kao i donošenje podzakonskih akata neophodnih za implementaciju zakona i na taj način kvalitetno uređivanje određenih oblasti kroz donošenje Strategija razvoja, te kroz donošenje operativnih planova kojim će se utvrditi obim potrebnih finansijskih ulaganja s ciljem pokretanja i jačanja proizvodnje.

Vlada Unsko-sanskog kantona će realizaciju predviđenih programskih aktivnosti raditi poštujući načela:

- a) transparentnosti u radu,
- b) timskog rada Vlade i Skupštine Kantona,
- c) profesionalizma i istrajnosti,
- d) socijalne osjetljivosti, pravednosti i odgovornosti.

5. PROCJENA PRIHODA BUDŽETA

Strukturu javnih prihoda Budžeta Unsko-sanskog kantona čine:

- prihodi po osnovu indirektnih poreza,
- prihodi po osnovu direktnih poreza i to
 - porez na dobit,
 - porez na dohodak
- neporeznih prihoda u vidu :
 - prihoda od poduzetničke aktivnost i imovine
 - naknade i takse
 - novčane kazne
 - posebne naknade koje se ostvaruju, prikupljaju i raspoređuju prema važećim zakonskim propisima na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine
- tekući i kapitalni transfer i donacije

Imajući u vidu ukupnu ekonomsku situaciju u kojoj se nalazi Federacija Bosne i Hercegovine i kantoni projekcije prihoda u 2021. godini rađene su opreznim pristupom na bazi poznatog prosječnog koeficijenta raspodjele između entiteta i zvaničnih procjena koje je sačinilo Federalno ministarstvo finansija. Projekcije su također zasnovane na historijskom trendu naplate prihoda i predviđanju makroekonomskih pokazatelja u period 2022-2024 . godina. U obzir su uzeti i efekti kontinuiranog usklađivanja stopa akciza na duhan u BiH sa minimalnim standardima u EU i efekti primjene Sporazuma o slobodnoj trgovini između BiH i EFTA.

5.1. Prihodi od indirektnih poreza

Kriteriji i procentualni odnosi raspodjele javnih prihoda unutar Federacije Bosne i Hercegovine su određeni Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH”, br. 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15).

Projekcije prihoda od indirektnih poreza za korisnike u Federaciji Bosne i Hercegovine rađene su prema utvrđenim koeficijentima raspodjele iz Upustva o određivanju učešća kantona, jedinica lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih ustanova za ceste u приходima od indirektnih poreza i načina raspoređivanja tih prihoda za 2021.godinu objavljenog u („Službenim novinama Federacije BiH“ broj: 86/20).

Tako je utvrđeno učešće Unsko-sanskog kantona u raspodjeli dijela koji pripada kantonima za 2021. godinu u iznosu od 9,92%.

Vrlo bitno za napomenuti da gore navedeni procenat u posljednim godinama pada (za 2020. godinu iznosio je 10,117%), a posljedica toga leži u činjenici smanjenog broja upisane djece u škole, te odlazak stanovništva u inostranstvo, što su 2/4 kriterija na osnovu kojih se vrši raspodjela.

Tabela : Revidirane projekcije za 2021.g. i projekcije prihoda za period 2022 -2024. godina

	2021	2022	2023	2024
Unsko Sanski kanton	153.132.469	161.317.043	155.645.506	164.920.516
Kanton	127.242.230	134.043.032	129.330.386	137.037.262
općine	25.890.238	27.274.011	26.315.120	27.883.254

IZVOR: Projekcije rađene na bazi ukupnog plana prihoda na Jedinstvenom računu, preuzetog od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA), april 2021. godine.

Bruto naplata prihoda od indirektnih poreza za kanton planira se za 2021. godinu u iznosu od 153,13 KM.godine, od toga kantonu pripada 127,24 mil KM i općine 25,89 mil KM. Raspodjelom prihoda od indirektnih poreza sa jedinstvenog računa za 2022. godinu konsolidovano za Unsko - sanski kanton očekuje se iznos od 161,31 KM, od čega kantonu pripada 134,04 mil. KM, a za općine 27,27 KM. Projekcije prihoda konsolidirano za 2023. i 2024. godinu iznose 155,65 KM , odnosno 164,92 KM.

5.2. Prihodi od direktnih poreza

Projekcija prihoda od direktnih poreza, u koje se ubrajaju porez na dohodak i porez na dobit, rađena je po ustaljenoj metodologiji, prateći makroekonomske pokazatelje (BDP-nominalni i realni rast BDP-a, inflacija, potrošnja, investicije), uz praćenje godišnjih i sezonskih trendova ostvarenja prihoda u prethodnim godinama i izmjena propisa koji tretiraju određene oblasti.

5.2.1.Porez na dohodak

Plan prihoda po osnovu poreza na dohodak također je rađen na bazi historijskog trenda ostvarenja i procjena kretanja makroekonomskih pokazatelja preuzetih od Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP-a) pod pretpostavkom da neće doći do izmjena poreznih politika.

Napominjemo da ukupne projekcije poreza na dohodak uključuju povrate po osnovu više uplaćenog poreza na dohodak, na osnovu podataka Porezne uprave o broju zahtjeva i rješenja za povrat za 2020.godinu.

Tabela : Revidirane projekcije prihoda poreza na dohodak za za 2021. godinu , te plan za period 2022. - 2024.

Vrsta prihoda	projekcije			
	2021.	2022.	2023.	2024.
Ukupno porez na dohodak	27.888.938	28.845.085	30.165.898	31.584.474
Kanton	18.278.410	18.905.069	19.770.729	20.700.465
Općine	9.610.528	9.940.016	10.395.168	10.884.010

Revidirane projekcije za 2019. godinu zasnovane su na izvršenju prihoda po osnovu poreza na dohodak u periodu januar – mart 2021. godine i očekivanom planu ostvarenja do kraja godine. U tabeli su dati podaci za naplaćene prihode poreza na dohodak na području USK-a za 2021. godinu, kao i revidirane projekcije prihoda za 2022. -2024. godinu.

5.2.2.Porez na dobit

Efekte naplate prihoda od poreza na dobit od uvođenja novog Zakona o porezu na dobit, pokazuju stalni rast za kantonalne budžete, a koji se različito odražavaju za svaki kanton pojedinačno.Procjena prihoda po osnovu poreza na dobit rađene su na bazi historijskog trenda ostvarenja i procjene kretanja makroekonomskih pokazatelja preuzetih od DEP-a, a uključuju i procjenu efekata primjene novog Zakona o porezu na dobit.

Tabela: Revidirana projekcija po osnovu poreza na dobit, za 2021. godinu - plan za period 2022-2024.

Vrsta prihoda	Procjena			
	2021.	2022.	2023.	2024.
Porez na dobit	14.489.578	14.938.755	15.431.734	15.987.276

U tabeli je prikazano izvršenje prihoda od poreza na dobit za 2019.godinu i revidirane projekcije za 2020. i projekcije za period 2021. - 2023. godinu.

Porez na dobit firmi, pored banaka i drugih finansijskih institucija, predstavlja kantonalni prihod. Procjenjuje se da će iznositi 4,72 mil KM u 2020.g., a što predstavlja pad od 37,83 % u odnosu na ostvarenje 2019.g. Projecirano je da će prihodi po osnovu poreza na dobiti iznositi: 4,82 mil KM u 2021.g., te 4,97 KM u 2022.g. i 5,13 mil. KM u 2023. godini.

5.3. Ukupni prihodi kantona

Federalno ministarstvo finansija dostavilo je 18.05.2021. godine *revidiranu projekciju* prihoda od indirektnih i direktnih poreza za 2021. i projekcije za period 2022. - 2024. godina sačinjenu na osnovu prognoza Odjeljenja za makroekonomsku analizu UIO (OMA) zasnovanu na historijskim podacima i predviđanjima kretanja makroekonomskih pokazatelja.

U nadležnosti OMA-e je da dva puta godišnje (maj, oktobar) vrši procjenu prihoda i dostavlja je entitetima.

Ukupni prihodi s kojim raspolaže USK za period 2020-2024. godina (izvor 10)													
ek.k	Vrsta prihoda	Izvršenje 2020. godine	Budžet 2021 (izvor 10)	Projekcija Rebalans 2021. (izvor 10)	Index (3):(2)	Projekcija 2022. (izvor 10)	Index (7):(3)	Index (6):(4)	učesče	Projekcija 2023. (izvor 10)	Index (10):(7)	Projekcija 2024. (izvor 10)	Index (12):(10)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11,00	12	13	
A	Račun prihoda (I+II+III)	197,350	205,197	194,090	<i>104,0</i>	201,852	<i>98,37</i>	<i>104,00</i>	99,81	187	<i>92,88</i>	197	<i>104,90</i>
I	Porezni prihodi	160,729	154,632	160,220	<i>96,2</i>	168,102	<i>108,71</i>	<i>104,92</i>	83,12	164,738	<i>98,00</i>	173,930	<i>105,58</i>
717	Indirektni porezi	129,218	123,895	127,453	<i>95,9</i>	134,258	<i>108,36</i>	<i>105,34</i>	66,38	129,536	<i>96,48</i>	137,243	<i>105,95</i>
711	Porez na dobit	13,947	13,418	14,489	<i>96,2</i>	14,939	<i>111,34</i>	<i>103,11</i>	7,39	15,431	<i>103,29</i>	15,987	<i>103,60</i>
716	Porez na dohodak	17,564	17,319	18,278	<i>98,6</i>	18,905	<i>109,16</i>	<i>103,43</i>	9,35	19,771	<i>104,58</i>	20,700	<i>104,70</i>
II	Neporezni prihodi	11,469	15,745	14,050	<i>137,3</i>	13,750	<i>87,33</i>	<i>97,86</i>	6,80	12,752	<i>92,74</i>	12,752	<i>100,0</i>
721	prihodi od nefin JP i fin JI	2,064	2,434	1,800	<i>117,9</i>	0,600	<i>24,65</i>	<i>33,33</i>	0,30	0,700	<i>0,70</i>	0,700	<i>100,0</i>
722	naknade,takse i javne usluge	5,127	8,211	7,250	<i>160,2</i>	8,050	<i>98,04</i>	<i>111,03</i>	3,98	7,552	<i>93,81</i>	7,552	<i>100,0</i>
723	novcane kazne	4,278	5,100	5,000	<i>119,2</i>	5,100	<i>100,00</i>	<i>102,00</i>	2,52	4,500	<i>88,24</i>	4,500	<i>100,0</i>
III	Tekuće i kapitalne potpore	25,152	34,820	19,820	<i>138,4</i>	20,000	<i>57,44</i>	<i>100,91</i>	9,89	10,000	<i>50,00</i>	10,000	<i>100,0</i>
730/740	tekuće potore i donacije	25,152	34,820	19,820	<i>138,4</i>	20,000	<i>57,44</i>	<i>100,91</i>	9,89	10,000	<i>50,00</i>	10,000	<i>100,0</i>
B	Kapitalni primici	0,021	0,097	0,100	<i>461,9</i>	0	<i>94,85</i>	<i>92,00</i>	0,05	0	<i>108,70</i>	0	<i>100,0</i>
811	Primici od prodaje stalnih sredstava	0,021	0,097	0,100	<i>461,9</i>	0,092	<i>94,85</i>	<i>92,00</i>	0,05	0,100	<i>108,70</i>	0,100	<i>100,0</i>
C	Račun finansiranja	5,162	17,448	17,448	<i>338,0</i>	0	<i>1,72</i>	<i>1,72</i>	0,15	0	<i>100,00</i>	0	<i>100,0</i>
813	Primici od primljenih otplata	5,162	0,300	0,300	<i>5,812</i>	0,300	<i>100,00</i>	<i>100,00</i>	0,15	0,300	<i>100,00</i>	0,300	<i>100,0</i>
814	Primici od zaduživanja	0,000	17,148	17,148			<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	0,00				
D	Ukupno (A+B+C)	202,533	222,742	211,638	<i>110,0</i>	202,244	<i>90,80</i>	<i>95,56</i>	100,00	187,890	<i>92,90</i>	197,082	<i>104,89</i>

Ukupni prihodi (izvor 10-budžetska sredstva bez vlastitih i namjenskih sredstava) na koje Kanton zbog trenutne situacije izazvane pandemijom COVID-19 može računati u 2021. godini iznose 211,63 mil. KM, bez zaduživanja, što je u odnosu na plan Budžeta 2021. godine manje za 11,11 mil. KM.

Zbog toga posebnu pažnju pri planiranju budžeta za 2022. godinu treba obratiti na rashodovnu stranu koja je u principu uvijek veća, jer su obaveze utvrđene zakonima daleko veće od prihodovne strane tj. realnih mogućnosti kantona.

Tabela : Pregled ostvarenih prihoda i rashoda u periodu od 2010.- 2020.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
A.Ukupni rashodi i izdaci	176.564.035	181.618.065	176.466.392	173.745.152	188.788.062	193.616.498	192.549.743	193.735.646	196.002.640	200.020.854	208.941.644
B.Ukupni prihodi primici	177.217.779	174.565.640	164.063.900	158.871.388	166.453.554	188.713.359	186.792.712	184.091.457	197.894.197	212.579.782	215.829.235
C. (A-B) deficit/ Suficit	653.744	-7.052.425	-12.402.492	-14.873.764	-22.334.508	-4.903.139	-5.757.031	-9.644.189	1.891.557	12.558.928	6.887.591

U naprijed navedenoj tabeli dat je pregled ostvarenih suficita tj. deficita u periodu od 2010. do 2020. godine. Na osnovu Zakona o budžetima akumulirani deficit se mora pokriti u periodu od pet godina, s tim da se planira tekući suficit u planskoj godini, što će kanton bez značajnijih reformi teško ostvariti.

Nadalje, u cilju jačanja fiskalne odgovornosti, izmjenjen je Zakon o budžetima u FBiH kojim je uvedena Izjava o fiskalnoj procjeni posljedica novih propisa na budžet, kojom se zahtjeva da predlagači novih obaveza za budžet istovremeno moraju da predlože i izvore finansiranja istih. Na taj način spiječiti će se donošenje propisa koji se ne mogu realizirati.

Rizici ostvarenja projiciranih prihoda mogu biti:

- odstupanja od predviđenog ekonomskog rasta;
- izmjene poreznih politika;
- povećan povrat PDV-a od predviđenog;
- odsustvo stabilnih koeficijenata raspodjele i promjena nivoa zaduženosti kada je riječ o prihodima od indirektnih poreza;
- razvoj drugih nepredviđenih događaja(poplave i sl.).

6. PREDVIĐENE PROMJENE JAVNOG DUGA I STRATEGIJA UPRAVLJANJA JAVNIM DUGOM

Vanjski i unutrašnji dug Unsko-sanskog kantona regulisan je Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ broj 86/07, 24/09, 44/10) , Zakonom o budžetima u Federaciji BiH BiH (“Službene novine FBiH”, broj: 102/13, 9/14, 13/14,8/15,91/15,102/15, 104/16, 5/18, 44/18,11/19 i 99/19), Zakonom o trezoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj : 26/16) i Zakonom o izvršavanju Budžeta Unsko-sanskog kantona za tekuću godinu.

6.1. Obaveze kantona

Na osnovu podataka iz konsolidiranog godišnjeg obračuna kantona ukupne obaveze kantona na dan 31.12. 2020. godine iznose 110.956.951 KM, i to :

Kratkoročne obaveze i razgraničenja -----58.960.101, KM

Dugoročne obaveze -----51.996.850 KM

Dospjele obaveze po pravosnažnim presudama i izvršnim sudskim rješenjima na dan 07.05.2021.g iznose 84.048.464 KM i nisu evidentirane u glavnoj knjizi Trezora. Navedene obaveze su knjižene u vanbilansnoj evidenciji i iste nisu utjecala na finansijski rezultat.

Prihodi s kojima raspolaže Kanton, kao i projekcije za trogodišnji period, nisu dovoljni da se isfinansiraju sve zakonom propisane tekuće obaveze Kantona, te bi za ove namjene trebalo uz pomoć viših nivoa vlasti obezbjediti sredstva za prevazilaženje ovog problema, koji iz dana u dan postaje sve teži i prouzrokuje stvaranje dodatnih većih troškova za Kanton, koji ga mogu dovesti u opću nelikvidnost i blokadu.

6.1.1. Kratkoročne obaveze

Kratkoročne obaveze Kantona na dan 31.12.2020. godine iznose 58,96 mil.KM i se najvećim dijelom odnose na obaveze prema dobavljačima (pravnim i fizičkim licima) za isporučene robe i usluge za period 2019.-2020. godina,

obaveze prema dobavljačima i fizičkim licima iz vlastitih prihoda za period 2019.-2020. godina, obaveze prema udruženjima i neprofitnim organizacijama za period 2017.-2020. godine, obaveze prema centrima za socijalni rad za beneficije socijalne zaštite i obaveze prema nižim nivoima vlasti za tekuće i kapitalne grantove za period 2018.-2020. godina, obaveze prema Zavodu zdravstvenog osiguranja Unsko-sanskog kantona za osiguranje neosiguranih lica (boračke populacije, nezaposlenih lica i učenika za period 2013.-2020. godina), obaveze prema nižim nivoima vlast za kapitalne transfere u 2020. godini, obaveze za kredite i primljene pozajmice za period 2016.-2020. godina, obaveze za plaće (novembar i decembar 2020. godine) i naknade plaća uposlenika, zatim obaveza za poreze i doprinose, ostale obaveze za rad prema radnicima (nakande za topli obrok za decembar 2020. godine, prijevoz uposlenih za period novembar i decembar 2020. godine, pomoći u slučaju smrti ili teže bolesti za novembar i decembar 2020.godine.

6.1.2. Dugoročne obaveze

Shodno članu 7. Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama u FBiH kantoni se mogu dugoročno zadužiti ukoliko u vrijeme dugoročnog zaduženja iznos servisiranja duga za ukupan unutrašnji i vanjski dug i garancije koje dospjevaju u svakoj narednoj godini, uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdate garancije kantona, ne prelaze 10 % prihoda ostvarenih u predhodnoj fiskalnoj godini i u okvirima ograničenja u skladu sa procedurom definiranom u Zakonu o dugu.

Dugoročne obaveze iskazane u bilansu stanja na dan 31.12.2020. godine u ukupnom iznosu od 51.996.850 KM, a odnose se na obaveze po osnovu dugoročnih kredita (glavnica+kamata).

U Tabeli koja slijedi prikazano je stanje dugoročnog duga kanton na dan 31.03.2021. godine, te servisiranje istog u tekućoj i naredne dvije godine.

Zaduženje kantona	Stanje duga 31.03.2021.		Servisiranje duga								mil KM
	glavnica	kamata	2021		2022		2023		2024		
Izvor finansiranja	31.3.2021		glav.	kam.	glav.	kam.	glav.	kam.	glav.	kam.	Namjena
SAUDIJSKI FOND	0,08	0,001	0,168	0,004							Vodovod Bužim
INVEST BANKA	0,034	0,001	0,068	0,002							Školski objekti
MMF	3,846		1,923		1,923						Deficit budžeta
											Deficit budžeta
KOREJA	3,327	0,275	0,317	0,049	0,317	0,044	0,317	0,039	0,317	0,035	Bolnica
AUSTRIJA	10,792	0,566	1,27	0,122	1,27	0,108	1,27	0,094	1,27	0,08	Bolnica
AUSTRIJA	6,729	0,220	0,791	0,046	0,791	0,037	0,791	0,028	0,791	0,020	Univerzitet
Unicreditbank dd	8,938	1,178	2,063	0,49	2,063	0,371	2,063	0,252	2,063	0,134	Deficit budžeta
UKUPNO	33,746	2,241	6,600	0,713	6,364	0,560	4,441	0,413	4,441	0,269	
Sveukupno	35,987		7,313		6,924		4,854		4,710		
Pozajmice sa podracuna	9,890		0,4		0,6		0,8		0,8		deficit budžeta-povrat pozajmica
ukupno stari dug	45,877										

Kurs na dan 31.03.2021. 1 US\$= 1,665812
KM

Unsko – sanski kanton na dan 31.03.2021. godine ima ukupno kreditno zaduženje u iznosu 35,987 mil.KM, i to:

- glavnica u iznosu - 33,746 mil. KM
- kamata u iznosu - 2,241 mil. KM.

Ako ovom iznosu dodamo pozajmice sa namjenskih podračuna od 9,89 mil. KM ukupne dugoročne obaveze kantona iznose 45,877 mil.KM.

Na osnovu otplatnih planova napravljen je plan servisiranja dugoročnih obaveza kantona koji na osnovu Zakona o izvršavanju budžeta Unsko-sanskog kantona ima prioritet pri planiranju i izvršavanju budžeta.

Za upravljanje dugom Federacije, u skladu sa Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine nadležno je Federalno ministarstvo finansija, a za upravljanje dugom kantona, gradova i općina ministarstva finansija kantona, odnosno gradske i općinske službe za finansije. U svrhu održivosti javnog duga, nakon adekvatnih izmjena, odnosno donošenja novog Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji BiH, donijeti će se i odgovarajući podzakonski akti. Time će se doprinijeti provedbi planirane ekonomske politike i reforme, kako u pogledu uspostavljanja novih fiskalnih pravila za dug, zaduživanje i garancije, tako i u pogledu obuhvata mjerenja javnog duga koji je usklađen sa statističkom metodologijom Evropske unije. Nakon donošenja novog Zakona o dugu, izrada Strategije upravljanja dugom, postat će zakonska obaveza, a Vlada Kantona će biti obavezna da usvaja i Godišnji plan zaduživanja, koji se, između ostalog, temelji na Programu javnih investicija Kantona, te da izvještava o dugu. Imajući u vidu izmjenu zakonskog okvira u pogledu donošenja novih fiskalnih pravila zaduživanja za sve nivoe vlasti u FBiH, kojim se stvaraju preduslovi za povećanje transparentnosti zaduživanja i izvještavanja o dugu u FBiH, te omogućava upravljanje dugom na adekvatan način, nužno je, uspostavljanjem informacionog sistema za upravljanje dugom (evidentiranje i praćenje duga i garancija, izvještavanje o dugu i sl.), unaprijediti kapacitete i stvoriti tehničke pretpostavke za poboljšanje cjelokupnog procesa. Novi informacioni sistem za upravljanje dugom trebao bi biti usklađen sa obavezama koje će proisteći iz novog Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji BiH i podzakonskih propisa donesenih na osnovu Zakona na način da se Zakonom utvrđena ograničenja i obaveze plaćanja prate automatski, da pruža mogućnost ispunjenja svih Zakonom definisanih obaveza vezanih za evidencije o javnim dugovima, garancijama, sredstvima osiguranja, da daje mogućnost sveobuhvatne analize i praćenja dugova u skladu sa svim relevantnim međunarodnim standardima, da je omogućen proces praćenja i izvještavanja u vezi sa limitima zaduženja i izloženosti, kao i povezanih kontrola, i to na način da svaki kanton, grad i općina evidentiraju i prate podatke o zaduženju i garancijama kantona, grada, odnosno općine, uključujući i dug javnih preduzeća iz svoje nadležnosti, te da ima mogućnost razmjene podataka o dugu svakog nivoa vlasti i da omogućava standardne izvještaje i daje mogućnost kreiranja pojedinih prilagođenih izvještaja i prikaza podataka u sistemu. Ugovaranje novih zaduživanja također podrazumijeva analizu i pažljivu selekciju, u zavisnosti od potreba za finansiranjem i dostupnih izvora finansiranja, a u svrhu realizacije ciljeva upravljanja dugom.

MINISTAR

dr.sci. Vedran Prša

